

dr hab. Mirosław Kowalski, prof. UZ
Uniwersytet Zielonogórski – Wydział Nauk Społecznych
(University of Zielona Góra – Faculty of Social Sciences)
65-762 Zielona Góra, al. Wojska Polskiego 69

.....
e-mail: M.Kowalski@ipp.uz.zgora.pl tel. +48/601 87 24 90

Zielona Góra, 20 lipca 2023 roku

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Katarzyny Mazur-Saczuk, pt. *Działalność kulturalno-oświatowa i społeczna Stefana Butryna (1924-2018). Studium pedagogiczne*, napisanej pod kierunkiem naukowym Pana dra hab. Ryszarda Skrzyniarza, prof. AZ, planowana do publicznej obrony w Instytucie Pedagogiki, Wydziału Nauk Społecznych, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie; Lublin 2023, ss. 343.

***

W oparciu o Uchwałę Rady Instytutu Dyscypliny Pedagogika Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie z dnia 31 maja 2023 roku, zlecającą przygotowanie przeze mnie stosownej recenzji/opinii przedmiotowej rozprawy doktorskiej, szczegółowo zapoznałem się z tekstem przekazanego mi opracowania.

***

Refleksje wstępne

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska autorstwa Pani mgr Katarzyny Mazur-Saczuk, pt. *Działalność kulturalno-oświatowa i społeczna Stefana Butryna (1924-2018). Studium pedagogiczne*, napisana pod kierunkiem Pana dra hab. Ryszarda Skrzyniarza, prof. AZ, to projekt niezwykle interesujący poznawczo. Stanowi bowiem próbę całościowego, holistycznego, wielowymiarowego ujęcia i zrozumienia procesów i zależności oraz zrekonstruowania złożonych i dynamicznych zjawisk kulturalno-oświatowych i społecznych z obszaru działalności Stefana Butryna

(w perspektywie biograficzno-historycznej). Mamy tu więc do czynienia z rozprawą doktorską, która w pełni wpisuje się w specyfikę dyscypliny naukowej, jaką jest pedagogika (a w szczególności jej subdyscypliny i obszary wiedzy, m.in.: biografistykę pedagogiczną). Pani Magister bowiem – z jednej strony – w sposób kompetentny, dąży do m.in. budowania wiedzy rekonstruującej działalność kulturalno-oświatową i społeczną Stefana Butryna, z drugiej zaś – wzbogaca praktykę poprzez budowanie i / lub pogłębianie świadomości kulturalno-oświatowej i społecznej w zakresie działań wykorzystujących tę wiedzę. Jednocześnie rozprawa, poprzez opisanie wielopłaszczyznowej działalności Stefana Butryna – może być dowodem na znaczenie integracji poznawania przeszłych oraz zmieniania aktualnych praktyk społeczno-edukacyjnych (m.in. swoistym forum dyskursu i wymiany myśli o kreowaniu wzorów i wzorców osobowych oraz ich wykorzystywaniu w edukacji i kulturze).

Analiza recenzowanej rozprawy nasunęła mi pewne sugestie, tudzież spostrzeżenia (przede wszystkim o charakterze dyskusyjnym, polemicznym), które pozwałam sobie przedstawić w kolejności przyjętego przeze mnie *autorskiego* schematu opracowania niniejszej opinii.

Już na wstępie, podkreślając fakt, że pedagogika – jako nauka - łączy swój empiryczno-normatywny charakter z charakterem teoretyczno-praktycznym¹, zwracam uwagę na - w pewnym stopniu - nowatorskie ujęcie eksplorowanego problemu, tj. próby zrekonstruowania koncepcji wychowania / opisanie walorów wychowawczych - w aspekcie działalności kulturalno-oświatowej i społecznej Stefana Butryna.

Jednocześnie należy podkreślić, iż Pani mgr Katarzyna Mazur-Saczuk podjęła się w prowadzonych przez siebie penetracjach teoretyczno-badawczych kluczowego (o znaczeniu praktycznym!) zagadnienia z dziedziny szeroko postrzeganej praktyki kulturalno-oświatowej i społecznej tj.:

- po pierwsze, wzbogacenia wiedzy na temat działalności kulturalno-oświatowej i społecznej Stefana Butryna (m.in. **z perspektywy procesu historycznego; mając na względzie założenie, że wydarzenia przeszłe łączone są z teraźniejszymi relacją przyczynowo-skutkową; teraźniejszość jest pojmowana jako skutek przeszłości**);

---

¹ L. Dziaczkowska, *Akademickie problemy z metodologią pedagogiki*, [w:] *Roczniki Pedagogiczne* 2014, nr 1, s. 42.

- po drugie, zaprezentowania analiz, wniosków i uogólnień dotyczących aktualności *idei i koncepcji* leżących u podstaw aktywności Stefana Butryna (m.in. z perspektywy teleologicznej itd.);
- po trzecie, zaprezentowania biografii Stefana Butryna – nie tylko w aspekcie indywidualnego biegu życia, ale w szerszym kontekście społeczno-kulturowym (tj. m.in. poprzez przybliżenie przeszłości jako podstawy wspólnego, międzypokoleniowego pola dyskursu). **Biografie powstają, ponieważ istnieją wyjątkowi ludzie, a zatem istnienie biografii - wzmacnia ludzkie dążenie do wyjątkowości.**

Zatem, wyniki prowadzonych systematyzacji - jak również sformułowanych interpretacji, refleksji, uogólnień, wniosków teoretycznych oraz eksplikacji badawczych, ze względu na praktyczno-społeczne i głęboko humanistyczne implikacje podejmowanych zagadnień (a posiadające wysoki walor użyteczności kulturalno-oświatowej, determinujący wykorzystanie wiedzy, wyników analiz i refleksji m.in. w praktycznym wymiarze świadomego i zorganizowanego działania pedagogicznego), niewątpliwie zasługują na bardzo wnikliwą uwagę.

Należy więc pogratulować Pani mgr Katarzynie Mazur-Saczuk, że próbowała zrekonstruować, wyartykułować specyfikę oraz istotę działalności kulturalno-oświatowej i społecznej Stefana Butryna, dostrzec i podjąć wyzwanie przeprowadzenia badań naukowych celem, m.in. dookreślenia/przybliżenia relacji między badaną działalnością a efektywnością wychowawczą w aspekcie możliwości projektowania konkretnych strategii oddziaływań pedagogicznych, zarówno w teorii, jak i praktyce.

***

Ocena rozprawy

Praca, licząca 343 stron, ma logicznie skonstruowaną strukturę i składa się (w ramach wyodrębnionego podziału spisu treści) z: wstępu; sześciu rozdziałów (w tym dwudziestu trzech podrozdziałów); zakończenia; bibliografii, spisu tabel, aneksu i streszczenia. Biorąc pod uwagę merytoryczną zawartość pracy, taki podział jest uzasadniony.

Ponieważ w pracy Doktorantka wyodrębniła cztery wiodące obszary tj.: a) metodologiczne założenia badań własnych; b) pedagogiczny kontekst działalności;

c) działalność kulturalno-oświatowa i społeczna Stefana Butryna; d) pedagogiczne implikacje działalności Stefana Butryna, poniższa część recenzji, po przedłożonej refleksji wstępnej, również będzie się składała z czterech odsłon.

Do pierwszej części (w zakresie stron 15 - 39) – zaliczam cztery podrozdziały, w których przedstawiona jest przyjęta przez Doktorantkę perspektywa metodologiczna oraz procedura badań. Autorka rozprawy pisze: *Celem poznawczym podjętym w pracy było zbadanie działalności kulturalno-oświatowej i społecznej Stefana Butryna. Cel teoretyczny związany był ze wskazaniem relacji pomiędzy badaną działalnością a przynoszonymi przez nią efektami wychowawczymi. Cel praktyczny postępowania badawczego dotyczył opracowania wskazań wychowawczych wynikających z przeprowadzonych badań, czyli z poznawania działalności Stefana Butryna oraz stworzenie komplementarnej biografii nałęczowianina* (s. 17).

Autorka dokładnie i rzetelnie przedstawiła kolejne etapy konstruowania procesu badawczego: od sformułowania celów, poprzez wskazanie problemu badawczego-głównego, sześciu problemów badawczych-szczegółowych, uzasadnienie doboru metod i sposobu analizy wyników.

W moim przekonaniu, Doktorantka dokonała właściwego wyboru podejścia badawczego dla określonego przez siebie celu badań. Na podstawie analizy części metodologicznej pracy doktorskiej, należy również podkreślić, że Pani mgr Katarzyna Mazur-Saczuk miała pełną świadomość, iż podejmowane decyzje metodologiczne, poczynając od budowania koncepcji badania, poprzez dobór metod, a na analizie zebranego materiału skończywszy, nie są neutralne. Te decyzje były świadome, poprzedzone analizą możliwych konsekwencji oraz jawne, ponieważ bezpośrednio odniosły się do rodzaju i jakości zebranego materiału, trafności wniosków, a przede wszystkim rzutowały na to, jakiego rodzaju interpretacje i sądy można na ich podstawie formułować, do czego je wykorzystywać oraz w jakim stopniu odnosić do teorii, a w jakim do praktyki.

Struktura części metodologicznej jest poprawna. Autorka poprawnie operuje podstawową terminologią, stara się unikać zawyłych i niejednoznacznych sformułowań, co czyni tekst przejrzystym i wiarygodnym. Jednocześnie pragnę zaznaczyć, że charakter tej części opracowania jest rezultatem konsekwentnie realizowanych założeń, które - jak sądzę - nie pozwoliły badaczce na popadnięcie w niebezpieczeństwo „wielotorowości poznawczej”. W zrealizowanym przedsięwzięciu

badawczym zastosowano badania określonego układu społecznego. Przy czym – co warto podkreślić – nie polegały one li tylko na specyficznych aktywnościach badawczych, lecz, co staje się szczególnie widoczne w świetle uzyskanych rezultatów – na „specjalnym” sposobie organizowania danych przez Doktorantkę, tak, aby jednocześnie podkreślić charakter badanego układu społecznego.

Pod refleksję, polemicznie poddaję:

- po pierwsze – czy historia życia bądź biografia są czymś rzeczywistym? Czymś, co naprawdę istnieje jako autonomiczna konfiguracja (sekwencyjnych, rywalizujących ze sobą i/lub wzajemnie się wspierających) indywidualnych procesów społecznych opisujących życie jednostki? W jakim stopniu indywidualne procesy społeczne (w tym - doświadczenia życiowe) są ściśle powiązane z narzędziami narracyjnego ich przedstawienia? Narracyjne czynności językowe są jedynie środkiem wyrażania procesów biograficznych (doświadczeń życiowych), a nie samymi tymi procesami, a dodatkowo wkraczają w nie **mechanizmy przesłaniania i racjonalizacji**. Zatem, czy istnieje ścisły związek pomiędzy odpowiednimi doświadczeniami życiowymi (procesami społeczno-biograficznymi) a ich narracyjnym odtwarzaniem?
- po drugie, na ile owe doświadczenia życiowe wpisują się w historię życia jako sekwencję czy też konfigurację społeczno-biograficznych procesów przebiegu życia (przebieg życia - pojęcie podstawowe w stosunku do historii życia i biografii), a na ile w biografii – czyli narracyjne prezentacje tych procesów?
- po trzecie, historię życia należy wyobrazić sobie jako uporządkowaną sekwencję osobistych doświadczeń, a zatem i owe uporządkowanie związane jest z rozwojem tożsamości dysponenta biografii. Najważniejszymi zasadami porządkującymi historię życia (doświadczenia życiowe) są **biograficzne struktury procesowe**, do których zaliczyć należy: a) biograficzne schematy działania (lub biograficzne plany działania); b) trajektorie (wskazane w problemie szczegółowym, pierwszym); c) instytucjonalne wzorce oczekiwań (lub instytucjonalne wzorce normatywne); d) metamorfozę (twórczą przemianę tożsamości biograficznej). Fritz Schütze (zob.: Alicja Rokuszewska-Pawełek, *Miejsce biografii w socjologii interpretatywnej. Program socjologii biografistycznej* F. Schutzego, ASK, 1996, nr 1; Kaja Kaźmierska (red.), *Metoda*

biograficzna w socjologii. Antologia tekstów, Wydawnictwo Nomos, Kraków 2012) **wskazuje, że na historię życia człowieka można spojrzeć jako sekwencyjny splot – wymienionych powyżej - biograficznych struktur procesowych**. Zaś koncepcję trajektorii – jako zjawiska w sensie ścisłym biograficznego - można pojmować jako uogólnioną historię naturalną pojawiającą się nieład w procesach społecznych. Ów bezład charakteryzuje ***warunkowa istotność lub warunkowa odpowiedność*** (Robert E. Park, przedruk w: Charles Evans Hughes i In. (red.) *The Collected Papers of Robert Ezra Park*, t. 3, Arno Press, New York 1974, s. 34-37). Chodzi tu o określoną zależność między fazami (w wersji ang. stadiami) działania. Fazy wcześniejsze określają zbiór możliwy do wyboru postaci działania w fazie następnej. Zatem, mamy tu do czynienia z **sekwencyjnymi ograniczeniami swobody wyboru – łańcuchowym warunkowaniem jako podstawową relacją między fazami procesów historii naturalnej bezładu społecznego** (również według Fritza Schütze);

- po czwarte, nie jest tak, że posługujemy się przyjętą koncepcją trajektorii, którą narzucamy na dane empiryczne. „Trajektoria” jest pojęciem bardzo abstrakcyjnym i jednocześnie mocno zakorzenionym w danych empirycznych. Istnieją **formalne (intencjonalne i symptomatyczne) wskaźniki trajektorii** np.: rozwinięte sekwencje argumentacyjne skierowane ku samemu sobie; komentarze jednostki ukazujące jej oponowanie mimo niepokojących oznak pogarszania się biegu spraw itd. Jednocześnie – co odnotowują twórcy koncepcji trajektorii biograficznej jako strukturalnego procesu narastającego bezładu – ów nieład charakteryzuje organizacja sekwencyjna. Należą do niej – niekoniecznie według wskazanej kolejności – a) nagromadzenie potencjału trajektoryjnego; b) przekraczanie granicy między intencjonalnym, uwarunkowanym stanem psychicznym; c) nowa, chwiejna równowaga życia codziennego; d) załamanie się orientacji wobec samego siebie; e) próba racjonalizacji trajektorii i pogodzenia się z nią; f) praktyczna praca nad trajektorią lub ucieczka od niej;
- po piąte, metoda biograficzna, jest co prawda zróżnicowana ze względu na rozwiązania metodologiczne (i w kontekście europejskim i amerykańskim), ale jej cechą podstawową jest metodologiczna świadomość/dbałość w posługiwaniu

się określonymi procedurami zbierania, opracowywania, analizy (wewnętrznie spójnej) i interpretacji materiałów badawczych. Zaś wybór przez badaczkę określonej procedury zależy w dużej mierze od przyjętej przez nią **perspektywy teoretycznej**. Jednocześnie, przyjmując, że **biografia jest swoistą konstrukcją sensu wynikającego z przyjęcia określonej perspektywy interpretacyjnej**, która (współ-)decyduje o stopniu spójności biograficznej i ciągłości chronologiczno-historycznej nadawanych opowiadanemu życiu, istotną staje się kwestia **epistemologicznego statusu materiałów biograficznych**.

Do drugiej części rozprawy (w zakresie stron 40 - 69) – zaliczam drugi rozdział (w tym, cztery podrozdziały), w których *dokonano zdefiniowania kluczowych pojęć dla podjętych rozważań (wychowania, integralnego wychowania, działalności kulturalno-oświatowej i społecznej oraz pasji), w odniesieniu do istotnych dla poruszanego tematu kwestii, stanowiących swoistą warstwę kontekstową i zarazem interpretacyjną podjętej refleksji (s. 12)*.

Dokonując oceny tego fragmentu rozprawy zwracam uwagę, iż logikę narracji - w tej części opracowania - wyznaczają niewątpliwie kategorie ujęte w naukowej przestrzeni życia człowieka. Ujawnia się tu wrażliwość Doktorantki na różne obrazy naukowej pedagogiki i jej usytuowania w przestrzeni społeczno-humanistycznej - w tym pedagogicznej (z elementami konieczności budowania poczucia integralności osoby ludzkiej – w wymiarze zewnętrznym i wewnętrznym), tożsamości aksjologicznej człowieka, a także umiejętność analizy podjętego problemu w szerokim, społecznym i kulturowym kontekście. Jest to rozdział napisany w sposób **komunikatywny, analityczno-twórczy - z próbą wielopłaszczyznowych swobodnych wypowiedzi na tematy społecznie oraz kulturowo złożone**, w odniesieniu do adekwatnej do poruszanej w literaturze problematyki.

Do trzeciej części rozprawy (w zakresie stron 70 – 216) – zaliczam trzeci, czwarty i piąty rozdział rozprawy (łącznie, trzynaście podrozdziałów), w których przedstawiono trajektorię życia oraz działalność kulturalno-oświatową i społeczną Stefana Butryna. Analizowana część rozprawy – obejmująca bardzo szerokie, wielowątkowe i wielopłaszczyznowe analizy i interpretacje materiału empirycznego, sama w sobie – stanowi ważny i analityczno-badawczy element dysertacji doktorskiej.

Materiał biograficzny uzyskany w wyniku analizy dokumentów (a zgromadzonych w latach 2017-2022) oraz zarysowana wyraźnie perspektywa

społeczno-pedagogiczna – w zakresie przywoływanego podłoża teoretycznego – wyznaczyła myślenie Doktorantki o zakresie prezentowanych analiz oraz stworzyła podstawę do uogólnień i interpretacji uzyskanych wyników. Oparte na literaturze przedmiotu interpretacje, rekonstrukcje, poglądy i przekonania o charakterze twórczym i porównawczo-analitycznym (rzadziej np. analizy krytyczne oraz refleksje), podkreślają dojrzałość naukową oraz wielozakresowe i wielopoziomowe zainteresowania badawcze. Próby ukazania wzajemnych relacji pomiędzy odmiennymi rzeczywistościami społeczno-kulturowymi i ich uwarunkowaniami – w aspekcie wolności (i/lub jego ograniczenia) człowieka, świadczą – w perspektywie przywołanych myśli i analiz oraz zaprezentowanych wyników badań teoretyczno-empirycznych (uzupełniających się, ale i niejednokrotnie przeciwstawnych czy wykluczających się) o rzetelności i uczciwości intelektualnej Autorki.

Autorka rozprawy doktorskiej Pani mgr Katarzyny Mazur-Saczuk swobodnie porusza się w obrębie prezentowanej w tej części rozprawy problematyki, w sposób kompetentny interpretuje materiał empiryczny, czasami – co uznaję za „wartość dodaną” pracy – prezentuje swój stosunek do zrekonstruowanych / interpretowanych danych, co odczytuję jako zaangażowanie badaczki, będącej jednocześnie przedstawicielką danego kręgu koncepcyjno-społecznego. **Istotne jest również to, że zaprezentowane interpretacje, poglądy, opinie i oceny są usystematyzowane i występują w nim próby odniesienia do istniejących teorii oraz umieszczania analizy wyników badań w dorobku różnych subdyscyplin pedagogiki (społecznej, teorii wychowania).** W kilku częściach analizowanych rozdziałów rozprawy, uwidacznia się natomiast wpływ wiedzy uprzednio zgromadzonej na interpretację i analizę. Traktuję ten fakt, jako przemawiający na korzyść doktorantki (w sytuacji przyjęcia jakościowej konwencji prowadzonych badań). Tym samym składają się one na ogólnie stwierdzone rekonstrukcje/prawidłowości/refleksje, które mogą być użyte jako dodatkowe przesłanie uzasadniające wiarygodność formułowanych (pośrednio) przypuszczeń, orzeczeń i implikacji. Dzięki temu analizy i propozycje uzyskały bogatszą, bardziej wiarygodną i pełniejszą interpretację.

Do czwartej części rozprawy (w zakresie stron 217 – 222) – zaliczam szósty rozdział (w tym, dwa podrozdziały) oraz *Zakończenie*, w których przedstawiono wskazania wychowawcze ukierunkowane na wspomaganie rozwoju osoby oraz walory wychowawcze działalności kulturalno-oświatowej i społecznej Stefana Butryna.

Przedstawiony materiał jest interesujący poznawczo. Przy czym, pomijam dokładną charakterystykę analityczno-krytyczną zaprezentowanych danych, skupiając się na wnioskach i refleksjach ogólnych. Zatem:

- po pierwsze, na ile treści szóstego rozdziału oraz *Zakończenia* mają charakter np. opisu systemowo-funkcjonalnego - w aspekcie zrealizowanego praktycznego celu badań rozprawy doktorskiej?

- po drugie, jednocześnie myślę, że interpretacje i analizy Doktorantki umożliwiają identyfikację doświadczenia kulturalno-oświatowego i społecznego poprzez ich dalsze twórcze i rozumiejące odkrywanie. Tym bardziej, że formę i treść niektórych wywiadów / odpowiedzi (komunikatów językowych badanych) w aspekcie czynionych zabiegów językowych (akty ekspresywne i asercje) – jak sądzę – charakteryzują się zwiększonym potencjałem perlokucyjnym i wartościującym (John L. Austin, *Jak działać słowami* oraz *Mówienie i poznawanie*). W rzeczy samej, w ramach odpowiedzi / opinii / narracji badanego, znaczącą rolę odgrywa dokonana przez niego interpretacja, nie tylko w zakresie funkcji informacyjnej, ale również, albo przede wszystkim – w ramach funkcji impresywnej.

Wskazywanie i interpretacja działalności kulturalno-oświatowej i społecznej Stefana Butryna prowadzi do sformułowania implikacji pedagogicznych, które opisują zaobserwowaną i odkrytą perspektywę skutecznych działań. Pozwalają poznać różnorodność charakteryzującą doświadczenia nałęczowianina. Myślę, że koncepcja doktorantki w głównej mierze dotyczy faktu, że wspomniane implikacje pedagogiczne mogą stanowić przyczynek do dalszych analiz i poszukiwań.

***

Bibliografię obejmującą ponad 300 pozycji przedstawiono w tradycyjnym - uporządkowanym układzie (w zakresie stron 230 – 260). Bibliografia zawiera cytowane i jednocześnie reprezentatywne teksty naukowe dla problematyki recenzowanej rozprawy doktorskiej.

***

Refleksja natury ogólnej

W pracy występują drobne błędy, a raczej usterki językowe i interpunkcyjne („skrót myślowe” i niezręczności językowe). Można je zauważyć w dysertacji, począwszy do strony czternastej:

- „badan” /s. 14/;
- „właškierecicielem” /s. 83/;
- itd.

Oczywiście, wskazane usterki językowe nie umniejszają wartości poznawczej dysertacji!

***

Na koniec niniejszej recenzji pragnę podkreślić, że recenzowana rozprawa doktorska ma ogromną wartość poznawczą. Dysertacja ma charakter interdyscyplinarny, jest spójna, logiczna, poszczególne jej fragmenty stanowią samodzielne całości i jednocześnie ich treść się dopełnia. Analiza i prezentacja wyników badań w znacznej części jest przekonująca a Pani mgr Katarzyny Mazur-Saczuk - zgodnie z przyjętą w rozprawie procedurą badawczą - postawiony na wstępie cel teoretyczno-poznawczy badań osiągnęła.

***

W konkluzji odpowiedzialnie stwierdzam, że postawiony przez Kandydatkę problem badawczy został rozwiązany w sposób merytorycznie poprawny. Dysertacja stanowi istotne – z punktu widzenia naukowego oraz społeczno-edukacyjnego – opracowanie stanowiące niezaprzeczalny wkład Autorki (i oczywiście Osoby Promotora Naukowego – Pana prof. Ryszarda Skrzyniarza) w dalszy rozwój i poszerzenie pól badawczych we współczesnych naukach społecznych, w tym przede wszystkim pedagogice (a zatem i biografistyce pedagogicznej). Myślę, że jednoznacznie uwidacznia się słuszny pogląd, iż **pozytywna recepcja działalności kulturalno-oświatowej i społecznej Stefana Butryna, wydaje się niezwykle użytecznym „narzędziem” studiów nad rolą pedagogiki w warunkach peryferyjności i dynamicznych przemian**

społeczno-kulturowych, które charakteryzują w szczególności kontekst polski.

Jednocześnie stwierdzam, że Pani mgr Katarzyny Mazur-Saczuk - posiada zdolność dostrzegania problemów ważkich, istotnych dla teorii i praktyki pedagogicznej, co świadczy o Jej umiejętnościach i wiedzy w zakresie problematyki objętej zakresem tematycznym rozprawy doktorskiej. Ponadto Doktorantka wykazuje odwagę formułowania własnego stanowiska, stara się nie unikać zagadnień kontrowersyjnych, niełatwych, jak również podejmowania polemiki w dyskusji z poglądami przedstawicielami nauk społecznych. Należy również wskazać, że **opracowanie spełnia wymogi dotyczące kompetencji pisarstwa naukowego, zaś Autorka wykazuje się umiejętnością podejścia analitycznego w interpretacji treści badawczych, jak i podejścia syntetyzującego.**

Zaprezentowane sugestie i spostrzeżenia o charakterze polemicznym, dyskusyjnym, jak również pytania, a mające charakter subiektywny, traktuję nie jako środki do dyskredytacji wartościowej w moim przekonaniu rozprawy, ale jako głos w dyskusji.

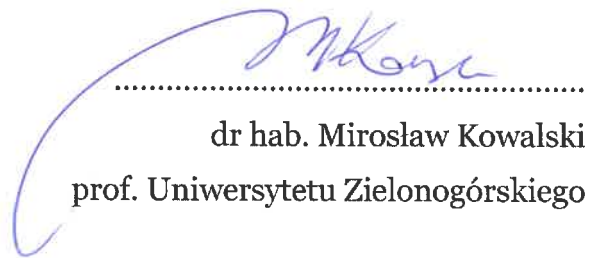
***

Jednocześnie, na koniec niniejszej opinii – mając na względzie ogromną wartość poznawczą rozprawy doktorskiej – zachęcam do popularyzacji wyników badań i wydania drukiem monografii podoktorskiej (oczywiście, w wydawnictwie naukowym). **Mam pełne przekonanie, że publikacja książkowa będzie, po pierwsze - pozycją nader aktualną i cenną, ukierunkowaną na wieloaspektowe opisy rzeczywistości kulturalno-oświatowej i społecznej. Po drugie zaś, będzie stanowić nie tylko źródło wiedzy, ale i inspiracji do refleksji nad postulatami stawianymi współczesnej m.in. edukacji i pedagogice społecznej oraz stanie się przedmiotem ważkich dyskusji w gronie osób zainteresowanych m.in. biografistyką pedagogiczną.**

***

Doktorantka spełnia więc wszystkie warunki określone w Ustawie o tytule naukowym i stopniach naukowych z dnia 14 marca 2003r., wraz z uzupełnieniami zawartymi w Ustawie z dnia 27 lipca 2005 roku, Prawo o szkolnictwie wyższym, oraz nowelizacją ustawy z dnia 18 marca 2011 roku.

Opowiadam się za przyjęciem dysertacji oraz dopuszczeniem Pani mgr Katarzyny Mazur-Saczuk do dalszych etapów wszczętego przewodu doktorskiego.

.....
dr hab. Mirosław Kowalski
prof. Uniwersytetu Zielonogórskiego